

Valtioneuvosto

Pyyntö kirjallisesta kuulemisesta hallituksen tiedonantoon: Yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistäminen suomalaisessa yhteiskunnassa

Opetushallitus toteaa esitettyihin kysymyksiin lausuntonaan seuraavan.

1. Mitkä ovat mielestänne Yhdenvertainen Suomi -ohjelman kolme keskeisintä tavoitetta, joihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota

Kaikki tavoitteet sisältävät tärkeitä, toisiinsa kytkeytyviä teemoja ja kehittämisen tarpeita. Näemme että tavoitteet 1, 4 ja 5 sisältävät keskeisiä elementtejä, joita eteenpäin viemällä voidaan vastata useisiin eri tarpeisiin.

1. Tunnistetaan ja puretaan yhteiskunnan eriarvoistavia rakenteita: Eriarvoistavien rakenteiden tunnistamisessa on tärkeää tuottaa tietoa, kehittää tietoperustaa ja lisätä myös viranomaisten ja koulutustoimijoiden osaamista yhdenvertaisuussuunnitteluun. Tämä edellyttää myös viranomaisten osaamisen lisäämistä.

4. Kasvatetaan tietoisuutta rasismista ja sen eri muodoista: Tietoisuus rasismista on edelleen puutteellista. Siksi onkin tarpeen saada lisää ja sekä hyödyntää enemmän tutkimusperustaista tietoa rasismien tunnistamiseen, purkamiseen ja käsittelyyn kouluissa ja oppilaitoksissa. Monissa yhteyksissä puhumme yhdenvertaisuudesta, kielellisestä ja kulttuurisesta moninaisuudesta, demokratiasta, ihmisoikeuksista ja globaalikasvatuksesta, mutta emme itse rasismista. Rasismia käsittelevissä tutkimuksissa nousee esiin näkökulmia liittyen valtaan, valkonormatiivisuuteen, rodullistamiseen, mikroaggressioihin, vähemmistöstressiin jne., jotka olisi huomioitava rasismien vastaisessa työssä. On tarpeen pureutua rasismiin itsessään ja perehtyä sen eri muotoihin niin yhteiskunnan rakenteissa, instituutioissa kuin ryhmien ja yksilöiden välisessä vuorovaikutuksessa. Tärkeää on myös keskittyä rasismien vaikutuksiin mielenterveyteen sekä kykyyn oppia ja osallistua koulutukseen.

5. Jatketaan hyvien väestösuhteiden politiikan kehittämistä ja varmistetaan turvallinen arki kaikille: Koulutuspolkuun ja oman paikan löytämiseen vaikuttavat monet sosiaaliset ja yhteiskunnalliset tekijät pitkin elämää. On tärkeää viedä eteenpäin paikallistason toimenpiteitä, joilla kehitetään dialogia ja vuorovaikutusta, parannetaan turvallisuuden kokemusta ja asenneilmapiiriä ja lisätään yhteiskunnallisen osallisuuden kokemuksia.

2. Mitkä ohjelman toimenpiteistä ovat olleet erityisen hyödyllisiä?

Koulutus tuottaa osajaa työelämälle, jonka valmiudet ottaa vastaan eritaustaisia oppijoita ja työntekijöitä tulee varmistaa. Toimintaohjelman aikana on yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksessa selkiytetty työelämän yhdenvertaisuuden edistämismahdollisuuksia ja tuotettu esimerkiksi koulutuksia ja materiaalia, joiden levittämiseen on tärkeää panostaa.

Koulutuksen ja kasvatuksen toimialan näkökulmasta tärkeitä toimenpiteitä ovat rasismikokemuksiin liittyvät toimintaohjelman linjaukset sivulla 53. Erityisen hyödyllisiä toimenpiteitä ovat toimenpiteet 44. ja 45.

3. Mitä muita asioita haluatte nostaa esille yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa?

Toimenpiteen 44 toteuttaminen olisi hyödyllistä perusopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön edistämiseksi. Sen toteuttaminen edellyttäisi riittävän rahoituksen osoittamista uuden oppaan laatimiseksi.

Tarvitsemme ruohonjuuritason toimijoita ja hankkeita vaikutustyöhön. Virastoissa voidaan luoda kehittämissuunnitelmia, mutta toimeenpanoon tarvitaan järjestöjä, oppilaitoksia ja vaikuttajia. Lisäksi esimerkiksi osaksi digitaalisten taitojen opettamista tarvitaan vahvempaa panostusta opettaa keskustelutaitoja ja sivistyneisyyttä sosiaalisessa mediassa.

Viimeaikaiset tutkimukset osoittavat, että esimerkiksi maahanmuuttajiin ja muihin vähemmistöihin suhtaudutaan kaikkein kielteisimmin siellä, missä näihin väestöryhmiin kuuluvia henkilöitä ei kohdata arjessa. Osallisuuden kokeminen ja kuulluksi tuleminen ovat parhaita keinoja ehkäistä syrjintää. Koulun ja nuorisotyön keskeinen yhteiskunnallinen tehtävä on tukea lasten ja nuorten kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi. EU-ohjelmien avulla kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajan sektoreiden toimijoiden tuottama panos on tässä erityisen tärkeää.

Opetushallitus, varhaiskasvatus, koulut ja oppilaitokset ovat tärkeässä asemassa, kun kehitetään tämän päivän tarpeisiin menetelmiä yhdenvertaisuuden ja sivistyksellisten oikeuksien toteuttamiseen, mutta yksinään se ei rasmin kaltaista viheliäistä ongelmaa kykene ratkaisemaan, vaan siihen tarvitaan yhteiskunnan kaikkien toimijoiden yhteistä työtä ja yhteinen tahtotila. Yhteiskunnan järjestelmällinen kehittäminen yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden lähtökohdista edellyttävät systemaattista ja kiinteänä jatkumona etenevää toimenpideohjelmää ja johtamista varhaiskasvatuksesta perusopetukseen ja toiselle asteelle. Oleellista on jo kasvatuksen ja koulutuksen yhteisöissä huolehtia siitä, että kaikki lapset, nuoret ja heidän perheensä otetaan mukaan yhdessä rakentamaan suomalaista demokraattista ja sivistyksellisille arvoille pohjautuvaa yhteiskuntaa. Kyky edistää hyvää, kyky toimia yhdessä ja taito ikätasoisesti nähdä yhteisöllinen vastuu ovat osa tulevaisuuden perustietoja ja taitoja sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatua.

Tärkeää on lisäksi monimuotoisen suomalaisen yhteiskunnan rakentaminen, jotta mahdollistetaan eri alojen osaavien maahanmuuttajien jääminen Suomeen.

Pääjohtaja

Minna Kelhä

Juristi

Heidi Ruonala

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen
asianhallintajärjestelmässä.